

POTŘEBUJE NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE VE ŠKOLSTVÍ REFORMU?

PaedDr. Jiří Pilař
předseda krajské sekce ASP ČR

Rozhodující místa systému

- Ministerstva (MŠMT, MPSV, MZ, MSp, MV)
- Orgány sociálně právní ochrany (OSPOD)
- Soudy
- Policie ČR
- Zdravotnická zařízení
- Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (DDÚ, DÚM, DD, DDŠ, VÚ)

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Typy školských výchovných zařízení:

- **Diagnostické ústavy (DDÚ, DÚM)** zřizované MŠMT
13 zařízení
- **Dětské domovy se školou (DDŠ)** zřizované MŠMT
27 zařízení
- **Výchovné ústavy (VÚ)** zřizované MŠMT, jeden soukromý
32 zařízení
- **Dětské domovy (DD)** zřizované kraji, nebo jinými zřizovateli
cca 150 zařízení
- **C E L K E M** : cca 225 zařízení o kapacitě cca 8000 lůžek

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Pět stěžejních skupin dětí ve výchovných zařízeních:

- **Oboustranní sirotci** (zanedbatelný počet – 4 až 5%)
- **Děti ohrožené sociálně patologickými jevy** – nejčastěji z rodin s nízkým socioekonomickým statusem
- **Děti rizikové s výchovnými problémy** (záškoláci, experimentátoři s návykovými látkami, etc.)
- **Děti rizikové s výchovnými problémy** (ADHD, ADD, psychiatrická či neurologická diagnóza)
- **Děti se zkušeností s kriminalitou a agresivní jedinci**

Aktuální problémy

- V posledních letech selhání dvou výchovných zařízení zřizovaných MŠMT
  - DDŠ Králíky
  - DDŠ a VÚ Chrastava
- Společným problémem nekvalitní práce bez potřebné odbornosti a s minimálním zájmem o dítě samotné
- Podobnou situaci lze dle zkušenost diagnostických ústavů očekávat i v některých dalších zařízeních

Pozice MŠMT jako zřizovatele

- Dlouhodobé nedostatečné odborné personální vybavení úseku speciálního vzdělávání a institucionální výchovy
- Neodborné koncepční a metodické působení z pozice zřizovatele
- Zájem vedení resortu po léta pouze při medializaci problémů
- Podobně jako při inkluzi, názorově ve vleku různých neziskovek bez odborného kontextu, včetně zařazování jejich zástupců do týmů ČŠI
  - že by bylo dostatečnou kvalifikací absolvování výchovného zařízení nebo teoretizování o lidských právech?

Pozice MŠMT jako zřizovatele

- Každoroční snižování finančních prostředků bez ohledu na růst nákladů k zajištění provozu zařízení
- Důsledkem toho je snižování možností pro práci s rizikovými dětmi:
  - Stále častěji jde o pouhé hlídání bez budování pozitivních vztahů mezi dětmi a pracovníky
  - Zužuje se prostor pro kvalitní systematickou výchovnou a terapeutickou práci
  - Snižují se možnosti pozitivního ovlivňování dětí
- Postupným snižováním financí na provoz se se snižuje i efektivita práce v těchto zařízeních
  - nynější šetření se prodraží pácháním následné trestné činnosti dětí

Pozice MŠMT jako zřizovatele

- Po případu Chrastava by byl chybou tlak na pouhou pokračující kontrolu ze strany ČŠI
- Akcent na kontrolu je na místě při existenci koncepčního vedení a metodické podpory, což chybí
- Byly vytvořeny kvalitní standardy pro práci výchovných zařízení, ale neexistuje systém jejich prosazování do praxe - důsledkem je, že si je každý, včetně školních inspektorů, vykládá jinak
- Nejprve pracovníky odborně vybavit, pak kontrolovat naplňování standardů

Česká školní inspekce

- Vedení organizace dlouhodobě neřeší personální nedostatek odborných inspektorů pro tato zařízení – dlouhodobě cca tři
- Inspekční týmy tvoří často inspektoři, kteří chodu zařízení vůbec nerozumí a akcentují věci méně podstatné a ty důležité jim unikají
  - výsledkem jejich činnosti není zkvalitnění práce, ale spíš zasévání nejistoty jejich nejednotným přístupem
- Odbornost doplňují z řad externistů
  - ředitelů, což není dobře (kontroluje kolega kolegu), nebo známých jmen z médií, byť jejich odbornost je jinak zaměřená

Nový Občanský zákoník

Velmi negativní, až destruktivní dopad na systém činnosti výchovných zařízení :

- Jediným poskytovatelem podkladů pro rozhodování soudu je OSPOD, byť je bez psychologické a etopedické erudice
- Soudy na návrh OSPOD umísťují děti z terénu přímo bez diagnostiky do cílových zařízení
- Soudy rozhodují nejen o umístění dítěte do systému, ale i o jeho přemístování do následných zařízení (dříve operativní, nyní mnohaměsíční prodleva – negativní dopad na další vzdělávací dráhu – nástup do učilišť

Nový Občanský zákoník

- Soudy a často i OSPOD mají nedostatečné znalosti o typech výchovných zařízení a jejich vhodnosti pro různě společensky nebezpečné jedince
- Bez diagnostiky často nelze prognózovat další vývoj dítěte
- Umíst'ování společensky nebezpečných agresivních jedinců do dětských domovů, které pro ně nejsou určeny a tedy ani personálně vybaveny
- Postavení zařízení EPCHO (extrémní poruchy chování) na stejnou úroveň jako ostatní výchovná zařízení

MPSV

Orgány sociálně právní ochrany

Chybí návaznost na práci výchovných zařízení

- MPSV dluží propracovaný zachytný systém ze strany sociálních služeb pro integraci propuštěných dětí
- Nesystémová práce postrádající prevenci selhávání rodiny, nepromyšlené umíst'ování dětí do ústavní péče
- Absence práce s rodinou po odebrání dítěte v rámci její sanace pro možnost rychlého návratu dítěte zpět domů
- Absence rané péče ve smyslu terapeutické intervence zaměřené na sociálně rizikovou rodinu jako jednu ze složek preventivní péče v raném věku dítěte
- ... přesto chce MPSV školská výchovná zařízení do své kompetence – negativní dopad na práci a zaměstnance

Potřebujeme změnu systému?

- Zákon č. 109/2002 Sb. řešící tuto oblast systém dobře nastavil, následné novely jej pouze rozměňovaly
- Je třeba novelizace daných pasáží Občanského zákoníku

Závěrem:

Systém školských výchovných zařízení není třeba zásadním způsobem měnit, pouze jej průběžně aktualizovat a především neodbornými zásahy do něho nesypat písek.

Děkuji vám
za pozornost

Jiří Pilař
jmzpilar@gmail.com

